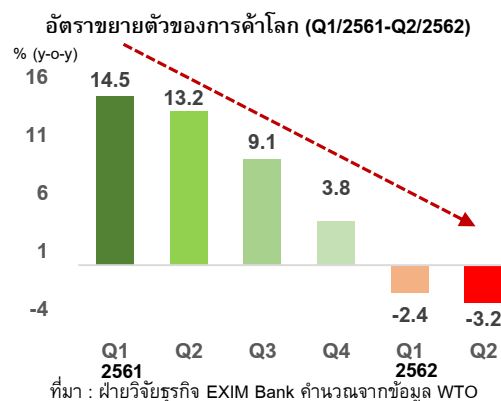

สงครามการค้า : ใครเจ็บมาก...เจ็บน้อยกว่ากัน?

โดย นางขวัญใจ เตชเสนสกุล

ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายวิจัยธุรกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย

นับตั้งแต่สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนปะทุขึ้นในช่วงครึ่งหลังของปี 2561 อัตราขยายตัวของการค้าโลกชะลอต่อเนื่อง และเริ่มเห็นผลกระทบอย่างชัดเจนมากขึ้น ตั้งแต่ในช่วงต้นปี 2562 ที่การค้าโลกเริ่มหดตัวเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี โดยจากข้อมูลขององค์การการค้าโลก (WTO) พบว่าการส่งออกรวมของทั้งโลกในช่วง 6 เดือนแรกปี 2562 หดตัว 2.8% คิดเป็นมูลค่าส่งออกที่หายไปราว 2.68 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วนราว 0.3% ของ GDP โลก ซึ่งสอดคล้องกับคาดการณ์ล่าสุดของ IMF ที่ได้ปรับลดการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกปี 2562 ลงจาก 3.3% เหลือ 3.0% ต่ำสุดในรอบ 10 ปี ทั้งนี้ หากพิจารณามูลค่าส่งออกของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย (คิดเป็นสัดส่วนราว 80% ของมูลค่าส่งออกรวม) พบหลายประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ตารางที่ 1 มูลค่าส่งออก (ม.ค.-มิ.ย. 62) และผลกระทบต่อ GDP

ประเทศ	มูลค่าส่งออก ที่ลดลง/เพิ่มขึ้น (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	% Growth ส่งออก	% สัดส่วน ต่อ GDP
โลก	-268,000	-2.8%	-0.3%
เยอรมนี	-50,571	-6.3%	-1.3%
เกาหลีใต้	-25,450	-8.6%	-1.5%
ญี่ปุ่น	-22,459	-6.1%	-0.5%
ฮ่องกง	-17,099	-6.3%	-4.7%
อิตาลี	-11,636	-4.2%	-0.6%
สเปน	-9,570	-5.3%	-0.7%
สิงคโปร์	-9,062	-4.5%	-2.5%
สหราชอาณาจักร	-8,520	-3.5%	-0.3%
สหรัฐฯ	-7,790	-0.9%	0.0%
อินโดนีเซีย	-7,655	-8.7%	-0.8%
รัสเซีย	-6,145	-2.9%	-0.4%
มาเลเซีย	-5,509	-4.5%	-1.5%
ไต้หวัน	-5,255	-3.2%	-0.9%
ฝรั่งเศส	-4,878	-1.7%	-0.2%
บราซิล	-3,971	-3.5%	-0.2%
ไทย	-3,683	-2.9%	-0.7%
แคนาดา	-2,038	-0.9%	-0.8%
ฟิลิปปินส์	-180	-0.5%	-0.1%
จีน	+669	+0.1%	0.0%
อินเดีย	+3,523	+2.2%	+0.1%
เวียดนาม	+6,280	+5.5%	+2.6%
เม็กซิโก	+8,094	+3.7%	+0.7%

ที่มา : ฝ่ายวิจัยธุรกิจ EXIM Bank จำนวนจากข้อมูล WTO และ IMF

- เอเชียกับยุโรปเจ็บหนักสุด ประเทศที่มีมูลค่าส่งออกลดลงมากที่สุดส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ใน 2 ภูมิภาคหลักคือ เอเชียและยุโรป มีเพียงบราซิลซึ่งอยู่ในลาตินอเมริกา

- ใครเอี่ยวกับจีนมากจะเจ็บหนัก ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ที่มูลค่าส่งออกลดลงมากล้วนเป็น Supply Chain สำคัญของจีน และ/หรือพึ่งพาการส่งออกไปจีนในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะในสินค้าอุตสาหกรรมและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกไปจีน 11% ทั้งนี้ มูลค่าส่งออกรวมของไทยในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2562 หดตัว 2.9% หรือคิดเป็นมูลค่าส่งออกที่ลดลงกว่า 3,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายประเทศที่การส่งออกได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าไทย อาทิ เกาหลีใต้ (พึ่งพาการส่งออกไปจีน 27%) ญี่ปุ่น (20%) ฮ่องกง (55%) สิงคโปร์ (12%) อินโดนีเซีย (15%) มาเลเซีย (14%) ไต้หวัน (29%) รวมถึงบราซิลที่ส่งออกไปจีนถึง 27% โดยเฉพาะสินค้าโภคภัณฑ์

- **ใครเกี่ยวกับสหรัฐฯ มากมีแนวโน้มเจ็บตัวน้อยกว่า** ประเทศที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่าไทยในแง่การส่งออกส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออกไปสหรัฐฯ มากกว่าตลาดจีน ไม่ว่าจะเป็นเม็กซิโก แคนาดา เวียดนาม อินเดีย และฟิลิปปินส์ สะท้อนได้ว่าสหรัฐฯ เป็นตลาดที่ช่วยดูดซับผลกระทบเชิงลบจากสงครามการค้าในประเทศเหล่านั้นได้ระดับหนึ่ง ซึ่งแม้แต่ไทยเองก็ได้โอนส่งผลกระทบจากการส่งออกไปสหรัฐฯ ในช่วงครึ่งแรกปี 2562 ที่ขยายตัวถึง 17% ทั้งนี้ เศรษฐกิจสหรัฐฯ ที่ถือว่าขยายตัวได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ ทำให้สหรัฐฯ ยังต้องนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ มาทดแทนสินค้าจีนที่มีราคาแพงขึ้นจากภาษี สะท้อนได้จากมูลค่านำเข้าของสหรัฐฯ ในช่วง 6 เดือนแรกปี 2562 ที่ไม่ได้ลดลงตามที่หลายฝ่ายคาด โดยยังขยายตัวได้ 0.2% สวนทางกับมูลค่านำเข้าของจีนที่หดตัวราว 5% ในช่วงเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 2 สัดส่วนการส่งออกของประเทศต่างๆ ไปสหรัฐฯ และจีน

ประเทศ	สัดส่วนส่งออกไปสหรัฐฯ	สัดส่วนส่งออกไปจีน
เม็กซิโก	77%	1%
แคนาดา	75%	5%
เวียดนาม	20%	16%
อินเดีย	16%	5%
ฟิลิปปินส์	16%	12%
ไทย	11%	12%

ที่มา : ฝ่ายวิจัยธุรกิจ EXIM Bank คำนวณจากข้อมูล Trademap

- **ยุโรปถูกซ้ำเติมจากปัจจัยภายในภูมิภาค** มูลค่าส่งออกของประเทศในยุโรปที่ลดลงมากทั้งเยอรมนี อิตาลี สเปน สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส อาจมีสาเหตุสำคัญมาจากเศรษฐกิจยุโรปเองที่ชะลอลง โดยเฉพาะเศรษฐกิจประเทศยักษ์ใหญ่อันดับ 1 และ 2 ของภูมิภาคทั้งเยอรมนีและสหราชอาณาจักรที่เศรษฐกิจมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่ Technical Recession จาก GDP ไตรมาส 1 ปี 2562 ที่หดตัวเมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า ทั้งนี้ การที่ประเทศในยุโรปค้าขายกันเอง (Intra-regional Trade) กว่า 65% ของการค้าทั้งหมด แต่พึ่งพาการส่งออกไปตลาดคู่กรณีอย่างสหรัฐฯ และจีนสัดส่วนรวมกันราว 11% เท่านั้น มูลค่าส่งออกที่ลดลงจึงอาจมีสาเหตุจากสงครามการค้าเพียงบางส่วน

- **คู่กรณีที่ก่อสงครามกลับเจ็บตัวน้อย** จากตัวเลขผลกระทบต่อการค้าและการส่งออกและ GDP ชำงต้นพบว่าสหรัฐฯ และจีนแทบไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าเท่าใดนัก ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะทั้งสองประเทศมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสหรัฐฯ ได้แรงหนุนจากการบริโภคภาคเอกชนและตลาดแรงงานที่ยังแข็งแกร่ง ขณะที่จีนก็ได้ตัวช่วยจากนโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่พร้อมเข้ามาประคับประคองกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศให้ยังขยายตัวได้ โดยเฉพาะการลงทุนซึ่งเป็นภาคส่วนที่ใหญ่ที่สุดของเศรษฐกิจจีน นอกจากนี้ ในช่วงที่ผ่านมาทั้งจีนและสหรัฐฯ ได้ใช้กลยุทธ์การลงทุนนำการค้า (Investment-induced Trade) อย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าไปลงทุนในประเทศปลายทางเพื่อสร้างตลาดให้กับสินค้าของตนตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทำให้มีการเชื่อมโยง Supply Chain ระหว่างประเทศแม่และประเทศปลายทางมากขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการส่งออกโดยรวมได้บางส่วน

- **อุปสงค์ในประเทศเป็นเกราะกำบังสงครามการค้าขึ้น** มีข้อสังเกตว่าหลายประเทศที่การส่งออกได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก ดังเห็นได้จากมูลค่าส่งออกที่หดตัวลงมาก แต่เศรษฐกิจในภาพรวมกลับได้รับผลกระทบไม่มากนัก อาทิ บราซิล สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น อิตาลี อินโดนีเซีย เป็นต้น ซึ่งมูลค่าส่งออกในช่วงครึ่งแรกปี 2562 ของทุกประเทศหดตัว

ตารางที่ 3 โครงสร้างเศรษฐกิจ และผลกระทบจากภาคส่งออกต่อเศรษฐกิจโดยรวม

ประเทศ	สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อ GDP (การบริโภค + การลงทุน)	สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP	% Growth ส่งออก	% สัดส่วนต่อ GDP
บราซิล	80%	13%	-3.5%	-0.2%
สหราชอาณาจักร	83%	17%	-3.5%	-0.3%
ญี่ปุ่น	80%	14%	-6.1%	-0.5%
อิตาลี	80%	26%	-4.2%	-0.6%
อินโดนีเซีย	90%	17%	-8.7%	-0.8%
ไทย	70%	55%	-2.9%	-0.7%

ที่มา : ฝ่ายวิจัยธุรกิจ EXIM Bank คำนวณจากข้อมูล WTO, IMF และ EIU

มากกว่าไทยทั้งสิ้น แต่ผลกระทบต่อ GDP กลับน้อยกว่าหรือใกล้เคียงกับไทย เนื่องจากประเทศเหล่านี้พึ่งพาอุปสงค์ในประเทศทั้งการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนเป็นหลัก ขณะที่ภาคการส่งออกคิดเป็นสัดส่วนไม่มากนักเมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจ

- มีสัญญาณการกระจายตัวของห่วงโซ่อุปทานโลกมากขึ้น ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 4 มูลค่าและอัตราการขยายตัวของการนำเข้าของสหรัฐฯ จากประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	2561 (ม.ค.-มิ.ย.) ล้านดอลลาร์สหรัฐ	2562 (ม.ค.-มิ.ย.) ล้านดอลลาร์สหรัฐ	เปลี่ยนแปลง ล้านดอลลาร์สหรัฐ	อัตราการขยายตัว (%)
จีน	260,130	228,954	-31,176	-12.0%
เม็กซิโก	170,942	181,249	+10,307	+6.0%
เวียดนาม	23,790	31,654	+7,864	+33.1%
อินเดีย	27,862	30,611	+2,749	+9.9%
รวม	1,268,262	1,270,642	+2,380	+0.2%

ที่มา : ฝ่ายวิจัยธุรกิจ EXIM Bank. คำนวณจากข้อมูล Trademap

เศรษฐกิจโลกถูกขับเคลื่อนด้วยภาคการค้าระหว่างประเทศ โดยมีจีนเป็นฐานการผลิตสำคัญของโลก จนได้รับการขนานนามว่าเป็น “Factory of the World” ดังนั้น สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงถือเป็นความขัดแย้งทางการค้าระหว่าง “ผู้ผลิตและส่งออกสินค้ารายใหญ่อันดับ 1 ของโลก” อย่างจีน กับ

“ผู้บริโภคและนำเข้าสินค้ารายใหญ่อันดับ 1 ของโลก” อย่างสหรัฐฯ ทั้งนี้ ในช่วงครึ่งแรกปี 2562 สหรัฐฯ นำเข้าสินค้าจากจีน ซึ่งเป็นตลาดนำเข้าอันดับ 1 ของสหรัฐฯ ลดลง 12% คิดเป็นมูลค่าราว 3 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจีนและบรรดาประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีนเป็นวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การที่มูลค่านำเข้าโดยรวมของสหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ได้ลดลง แต่กลับขยายตัวได้ราว 0.2% สะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐฯ นำเข้าสินค้าจากตลาดอื่นๆ เพื่อทดแทนสินค้าจากจีน โดยเฉพาะเม็กซิโก เวียดนาม และอินเดีย ซึ่งมูลค่าส่งออกไปสหรัฐฯ ขยายตัวสูง สอดคล้องกับข้อมูลในตารางที่ 1 ที่ระบุว่าทั้ง 3 ประเทศข้างต้นเป็นประเทศที่ได้ประโยชน์จากสงครามการค้ามากกว่าประเทศอื่นๆ ดังนั้น มีความเป็นไปได้ว่า หากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนยังคงยืดเยื้อ อาจทำให้จีนลดบทบาทในฐานะของการเป็น “Factory of the World” ลงไป ขณะที่ฐานการผลิตอาจเริ่มย้ายออกจากจีนไปยังประเทศอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะเวียดนาม อินเดีย และเม็กซิโก ที่อาจก้าวขึ้นมาเป็น “The New Factories of the World” แทนที่จีนในบางส่วน

ในส่วนของประเทศไทย เพื่อบรรเทาผลกระทบของสงครามการค้าในครั้งนี้อาจยืดเยื้อเป็นเวลานาน ควบคู่ไปกับการสร้างเกราะป้องกันสำหรับสงครามการค้าหรือมาตรการทางการค้ารูปแบบใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระยะถัดไป ทางออกในระยะสั้นสำหรับผู้ประกอบการไทยคือการกระจายตลาดส่งออกไปยังตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะตลาด New frontiers ซึ่งกำลังซบซึ้งเพิ่มขึ้นตามเศรษฐกิจที่ขยายตัวในระดับสูงต่อเนื่อง อาทิ CLMV แอฟริกา ลาตินอเมริกา เป็นต้น หรือกระจายการส่งออกสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าโดยตรงจากการที่ไทยอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีนไปยังตลาดหลบภัยอื่นๆ ที่ได้ประโยชน์จากสงครามการค้า อาทิ การส่งออกแผงวงจรไฟฟ้าไปเม็กซิโก หรือส่งออกคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบไปตลาดอินเดีย แคนาดา เป็นต้น สำหรับทางออกในระยะยาว ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการผลักดันการลงทุนใหม่อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และการลงทุนในอุตสาหกรรม S-Curve ซึ่งจะมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ และมีมูลค่าเพิ่มสูง ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้สามารถแข่งขันได้บนเวทีโลกอย่างยั่งยืนในระยะยาว

Disclaimer : ข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลนำข้อมูลนี้ไปใช้ไม่ว่าโดยทางใด